

קונטרס

ביכורי ענבים

בו יבואר ביאור רחב בדיני התולעים הנמצאים על הענבים,
בחלק ההלכה ובחלק המציאות,
ולהוכיח שמחוייבים מדינא לרחצם ולשטפם היטב קודם
האכילה, להסיר מכשול בבית ישראל

יצא לאור חודש ניסן תשע"ד לפ"ק
פה ברוקלין נוא יארק יצ"ו

יראי חטא ימאסו והאמת נעדרת

בעקבתא דמשיחא "יראי חטא ימאסו" מתוך שנזהרים הרבה במאכלים והופכים אותו לראות שלא יהיה בו תולעים או דבר אחר של איסור כי יראים לחטוא אפילו בשוגג נמאסים בעיני הבריות הפחותות אניני הדעת שאינם יודעים בטיב קדושים. "והאמת תהא נעדרת" מפני שמוזאסים היראי חטא שמפשפשים במאכלים, היראי חטא נמנעים לעשות כן בעיני הבריות, וע"י זה אינם יכולים להראות להם מה שהוא אמת שיש באותו מין מאכל דבר איסור, וזה גורם שהאמת נעדרת, דלא סלקא דעתיהו שיהי' אמת שימצא דבר אסור באותו מין מאכל, והפסוק מסייענו דכתיב "ותהי' האמת נעדרת וסר מרע משתולל" כלומר מפני מה האמת נעדרת מפני שהסר מרע והוא "הירא חטא חשוב כשוטה בעיני בני אדם", וכשאומר להם במין פרי זה יש תולעים, משיבים לו אתה טועה, מי אמר לך זה, והוא אינו יכול להראות להם הענין בחוש העין ברוב הבדיקות, על כי הוא נמאס בעיניהם בהפכו במאכל ההוא בידיהו כמה פעמים.

ספר הון עשיר סוף מס' סוטה להגה"ק המקובל ר' עמנואל חיריקי זי"ע

ראשית דבר

בס"ד, עש"ק לס' **קדושים תהיו - ולא תשקצו את נפשותיכם**, שנת תשע"ד לפ"ק

בימים אלה ארץ רעשה, בהופעת מכתב בירור הלכה חתום ע"י הרה"ג ר' שליט"א חבר וועד הכשרות שעל ידי הביד"צ דקהלתינו הק' קהל יטב לב, ובא יבא בארוכה ע"ד המבוכה של 'תולעים בענבים' - אשר זה כמה שנים שנקבעו על ידי גדולי הפוסקים ועמודי ההוראה שהמה מוחזקים בתולעים, ואסורים באכילה ללא רחיצה ושטיפה והדחה - ומכריז בתשובתו הארוכה 'ענבים הגיע זמן גאולתכם' בכח דהיתרא בראיות שונות, סברות וחקירות, בדמיון מילתא למילתא, ומסיק שהענבים הם בתכלית הכשרות למהדרין מן המהדרין, ואינם צריכים שום רחיצה ושטיפה, ומעתה יאכלו 'ענבים' וישבעו בלי שום פקפוק כלל וכלל.

המכתב הלז הגיע לשלחן מלכים - מאן מלכי רבנן גדולי הפוסקים היושבים על המדון, וגם לפני המשגיחים אשר ידם רב בידיעת מציאות הענינים, מתוך נסיון במקצועם רבות בשנים בעמדם על משמר הכשרות, וכן לפני רבנן ותלמידיהון היושבים באהלה של תורה, ואחר שעברו על תוכן התשובה בעיון רב, כולם כאחד המה ראו כן תמהו על המראה אשר נתגלה לפניהם, איך הרהיב להתיר דבר חמור כזה אשר יסודן של ישראל תלוי בה, בסברות קלושות ומפורכים, ובדמיון דברים שונים להדדי לדמות מילתא למילתא אשר רחוקים המה כרחוק מזרח ממערב, וכל בר בי רב המעיין בו יראה שישנם שם הרבה דברים סתומים ותמוהים בהעתקת דברי הפוסקים, ולפעמים כתבו הפוסקים להיפך ממה שהעתיק, וגם נכתב בו הרבה

דברים שהם ממש היפוך המציאות, עד שנראה שנעלם מהרה"ג הכותב שליט"א הרבה ענינים בחלק ההלכה ובחלק מציאות הענינים. עד שהרבנים שליט"א עלו ונסתפקו האם אכן זה נכתבה להלכה למעשה, או רק לפלפולא ולהפך בחררה אנה ואנה, וכולם דנו את כבודו לכף זכות, שכל המכתב נכתב אך ורק לחידודי ולפלפולא בעלמא אבל לא ח"ו לדינא, או יאמר שהשם החתום על המכתב ודאי לא כתב את המכתב בעצמו, ומסתמא אף לא עיין בו.

לכן ראינו לנכון להוציא לאור העתק מכתב 'בירור הלכה' שנתלבן על ידי רבנן ותלמידיהון, לבאר ולתמוה על עשרות הדברים הקשים והמוזרים שיצא מתחת ידו. **וכמובן פשוט שכל זה נכתבה כדרכה של תורה וברגשי כבוד, באשר שתורה הוא וללמוד אני צריך, ותורה לא בשמים הוא, ואין בזה שום כוונה ח"ו לפגוע במע"כ שליט"א.**

והנה מצינו חובה להבהיר במה שהרבה הרה"ג שליט"א להביא סיפורים ועובדות מאמרים ופתגמים בשם 'מומחים' במקצוע זו של בדיקת תולעים, ובונה על דבריהם, הנה היות ולא גילה לנו מי הם המומחים ומה טיבם, לכן קשה מאד לידע מבטן מי יצאו הדברים, ובקשתינו שטוחה שיפרשו השמלה לעינינו לראות נוכחות הדברים, להביא דבר בשם אמרו, אחר שכל המומחים הקבועים מצד הבתי דינים לעניני כשרות סותרים לחלוטין את מה שכותב בשם איזה מומחים, והמבין יבין.

גם מה שהביא הכותב ששמע בע"פ מכמה רבנים שליט"א להתיר, פשיטא שמה שאמרו בע"פ אין ראי' להתיר, וגם לא ידוע איזה פרטים נמסר להם, (ואפשר שאכן נמסר להם המציאות כפי ידיעת הרב הכותב בעלמא ותו לא), וגם לא ידוע מה היתה תשובתם בדיוק כי נוכחנו לראות בהמכתב הרבה טעויות וזיופים בענין המציאות, ופשיטא שעד שלא יבואו בכתב אי אפשר להביא בשם שום דבר

להלכה, ובפרט אחר שהגאון בעל מחזה אליהו שליט"א אמר בפירוש בשבועות העעל"ט בעת ששהה כאן בארה"ב, שמה שכתבו בשמו במכתב הנ"ל הוא שקר גס, ומעולם לא אמר כן! ועל הכלל כולו יצא...

ותורה הקדושה מתחננת בבקשה, שיועיל נא כבודו לפענח את הנעלמים, ולבאר באר היטב את הדברים, על מה אדני ההיתר בנויים, עוד טרם שמכריזים בחוצות ובשווקים שהותרה הדבר לכתחילה, ומותרים אף בלי רחיצה וניקוי כדבעי וכדו', ולהציל בעוד מועד אלפי נשמות ישראל - אנשי שלומינו ומשפחתם ויוצאי חלציהם שיחיו הסומכים עצמם על הוראת הביד"צ דקהלתינו הק' - שלא טמטם גופם ונשמתם בשקצים ורמשים, אשר אין תרופה לזה כידוע מדברי הפוסקים והקדמונים.

מציאות הענינים

טרם שנבא לבאר חלק ההלכה ולהעתיק את צירופי ההיתר שהעלה הרב הכותב שליט"א במצודתו, נקדים לתאר השתלשלות הענינים מאז נתעוררה החשש, ולגלות את מציאות הדברים על מכוונם, כדי שידע הקורא מה זה ועל מה זה, ולהעמיד האמת על מקומו, וירא הקהל וישפוט.

בשנת תשע"ב לפ"ק נתעוררה הפולמוס שעל הענבים מוצאים תולעים, בכמות שמגיע לאחוז גדול (פראצענט), התולעים נמצאו על כל סוגי ענבים, ועל הענבים מכל המדינות ברחבי תבל, הן מקאליפארניע, הן מפערו, והן מטשילי, וכן משאר מקומות.

גופא דעובדא הכי הוי: ועד הכשרות של ביד"צ גדול וידוע בארה"ב, רצו ליתן הכשר על צמוקים (ראזשינקע"ס) נקיים בלי תולעים, אחר שזמן טובא היו כל הראזשינקע"ס מוחזקים בתולעים, ולקחו משגיחים מומחים להשדות והגפנים כדי לעמוד שם בעת קצירת הענבים 'הנקיים', ולעשות מהן צמוקים בהשגחה מעולה 'שמורה משעת קצירה', ומה מאוד נשתוממו להמחזה, בראותם המון שרצים רוחשים ושורצים על הענבים התלושים, וגם בעודם מחוברים על הגפנים, ואז נודע הדבר ונוכחו לראות שהחסרון בהצימוקים הוא בשרשם היינו שהענבים מלאים וגדושים בתולעים.

ויהי כשמוע הרבנים המכשירים שליט"א את מציאות הדברים, ואת כל אשר קרהו להמשגיחים, יצא מפיהם הכרזה בשוקים וברחובות למנוע מכשול מרבים, ופירסמו להודיע לרבים את החשש הגדול שישנו בהענבים, והעלו שהם בחזקת איסור, עד שיתודע פרטי

הדברים, היינו הסכום המדויק עד כמה הם מתולעים, ואם ישנו איזה אפשריות לנקות את הענבים לצורך האכילה.

ובכדי לברר הדברים היטב, ולידע בדיוק כמה אחוזים מהענבים מנוגעים בתולעים, וגם אם הוא בגדר מוחזק או מיעוט המצוי, וגם לדעת אולי זה רק בעת חילוף תקופות השנה באיזה סעזאנ"ס בשנה, העמידו הרבנים שליט"א משגיחים 'ראי ה' מומחים במלאכתם, ונתנו עליהם המשרה לעשות הבדיקות בקביעות למשך איזה זמן, ולרשום בדיוק כמות התולעים שימצאו, וכן באיזה סוג, וגם באיזה חלק בהפרי הם נמצאים.

ואכן המשגיחים הנאמנים שליט"א עשו את מלאכתם בדקדוק גדול ובשימת לב, כפי ההוראה של הרבנים המכשירים שליט"א, ואחר כמה שבועות וחדשים של בדיקות הביאו המשגיחים את התוצאות לפני הרבנים שליט"א, וכולם נשתוממו לראות הכמות הגדולה שמצאו, שהגיע לפעמים לערך ארבעים או חמישים אחוזים, (40% - 50) ולפעמים הרבה יותר עד קרוב לששים אחוזים! ולפעמים אף יותר מזה. (והג"ר מנחם פישער שליט"א דומ"ץ וויען מאנסי כותב במכתבו שאף בזמנים הנקיים ביותר מצאו ארבעים אחוזים!!!).

באותו זמן התקיימה אסיפה דחופה ע"י הרבנים שליט"א בעיר מאנסי יע"א, והשתתפו שם למעלה מעשרים רבנים בעלי מכשירים וגדולי ישראל שליט"א, ודנו בכובד ראש על מציאות הדברים, והוסיפו לעשות על אתר כמה בדיקות, בכדי לברר הענין בכל פרטיה ודקדוקיה, ולראות בעיניהם הכמות והמציאות של התולעים.

ואחר העיון בליבון חלק ההלכה ובידיעה יסודי בחלק המציאות, יצא הפסק דין של הרבנים שליט"א שענבים האלו מוחזקין בתולעים, ואי אפשר לאכלן בלי שטיפה ונקיון היטב היטב. ואחר כך נתפרסם מכתבי 'קול קורא' וכתובים מכמה בתי דינים בארה"ב וארה"ק, ע"ד חומר הדברים, ובו הוראות והדרכה כדת מה לעשות – אופן הניקוי וההדחה כדת של תורה הנדרשת בכדי לאכול הענבים.

הדבר יצא מפי המלך, וכל בית ישראל יראים לה' מכל החוגים והעיירות המדקדקים בכשרות ושומרים על נפשם, קימו וקבלו על עצמם להתנהג לפי הוראות הרבנים המכשירים שליט"א, ומאז ועד עתה נוהגים כן בכל בית ישראל הכשרים, והוא לדבר פשוט במטבח היהודי, ואשרי חלקם.

עד כאן תיאור מקיף על השתלשלות הפולמוס, וכל הפרטים במציאות הדברים, ועתה נעבור בעז"ה לחלק ההלכה, כדת של תורה.

בירורי הלכה

ניתי המכתב של הכותב שליט"א, ונחזה את הסברות והצירופים שהעלה, ולהתבונן בהבנין שרצה לבנות על יסודות רפויים, ויראה הקורא את דבריו בליבון חלק ההלכה, ומה שעלה בידינו בעז"ה להוסיף עליהם להקשות ולסתור, ערוכים בסדר יפה אף נעים, כדי שירוץ בו הקורא, ויבחן הקורא בעצמו האם יש בהם איזה ממשות כדי לסמוך עליהם.

היתר א'

הכותב שליט"א כותב: לא מצינו בדברי שום אחד מהפוסקים, לא ראשונים ולא אחרונים בדיקה כזה, שמוצאים התולעים כי אם על ידי שמאט"ע, ועל ידי שנותנים אחר כך השמאט"ע על ליי"ט באק"ס להכיר את השרצים, ומימות מתן תורה לא מצינו דבר כזה בישראל, ושבדיקה זו מוציא תולעים מה שאי אפשר בשום אופן לראות בעיני בני אדם, וכו', ע"כ.

תשובה:

הנה טרם נבא להתייחס לדבריו בחלק ההלכה, מהנכון להקדים מציאת הדברים ואופני הבדיקה, ועל פי זה ליתא כלל לדברי הרב הכותב שליט"א.

הנה כבר הוכח זה כמה פעמים אצל האסיפות שנערכו במשך השנים ע"ד נושא זה, החל בעת שהתעורר השאלה בשנת תשע"ב בהאסיפה בעיר מאנסי בהשתתפות של רבנים ובעלי מכשירים מעיר

מאנסי וקרית יואל, וכן עוד אסיפות שנערכו אח"כ בשאר עיירות, ולאחרונה גם האסיפה בעיר וויליאמסבורג בהשתתפות כמה רבנים ומשגיחים, וכולם נוכחו לראות עין בעין, דלאחר קצת עיון והתבוננות בצורת השרצים האלו ותואר גופן בעודם חיים ושלמים, שוב יוכל כל אחד ואחד - ואפי' מי שאין לו עין חדה, לראות את השרצים על הענבים בעצמן, בלי שום סיוע של איזה כלי.

ואליבא דאמת ניתן תולעים האלו להכירן לכל אדם עם "עין רגיל" על הענבים בעצמם בלי שום אמצעי אפילו כשהן כולם 'פגרים מתים', ואין צריך לזה עין חדה. ומה שמצוי להשתמש בסמרטוט (שמאט"ע) ובוחנים בו על ידי ליי"ט באק"ס הוא, לאנשים בלי שום ידיעות ומומחיות בשרצים להכיר את השרצים בניקל, מפני שאין יודעים כלל במה להסתכל, ואינם יודעים כלל צורת השרצים הקטנים, לכן עפ"י רוב לא מכירים בין שרץ לבין סתם עפרורית ואבק, ואחר העיון וההבטה כמה פעמים על סמרטוט וליי"ט באקס, יכירו וידעו להבחין השרצים במו עיניהם על עצם הפרי, ויתוודע להאדם צורת השרצים, ואי"צ לזה הרבה רגילות.

ואכן המומחים הבקיאים בדבר מהרגל או מתוך נסיון, מוצאים תולעים האלו לרוב אף בלי בדיקה ע"י בגד, מאחר שבקיאים הם בצורת השרצים, ומה שהרבה פעמים אף המומחים משתמשים בסמרטוט הוא רק כדי להקל עליהם עבודת הבדיקה, והרב הכותב כתב דברים שהם בגדר חסרון ידיעה והיפוך המציאות ממש.

ומעלה נוספת יש אף להמומחים בהשתמשות בליי"ט באק"ס הוא בכדי להקל בהכרת השרצים בבהירות, ובדיקה כזו באמת כבר הוזכרה בכל הפוסקים, שהזכירו הענין של 'נתינת הפרי נגד אור השמש בכדי להבחין בשקצים ותולעים', ופשוט דאור החמה מזהיר הרבה יותר מליי"ט באק"ס, ותועלת הליי"ט באק"ס הוא במקום בדיקה נגד השמש, שא"צ להטריח ולילך החוצה לבדוק לאור השמש. וכן כתב להדיא בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' קכ"ב) וז"ל: אם נראין בעין רגיל, אע"פ שנראין רק אצל השמש 'או תחת אור לעקטעריי"ק'

מבואר בפוסקים דאסור, ע"כ. וכיון דנפל היסוד נפל כל הבנין, וכל האריכות להלן אך למותר בנידון זה.

אמנם לו יהיבנא לדבריו שאין מכירין התולעים אלא ע"י שמעבירין התולעים מהענבים על בגד ע"י רחיצה וסינון, עדיין יש לפקפק על החלטת הכותב שכתב בברירות בבקיאיות נפלא 'שלא מצינו מעולם בדיקה כזו', הננו מגלים שאכן מצאנו בדיקה כזו בהרבה גדולי הפוסקים, וכדלהלן:

הנה בכנסת הגדולה (אות ס"ג) הובא בפמ"ג (יו"ד סי' פ"ד א"א סקל"ד) ובדרכי תשובה (סי' צ"ד) כ' וז"ל: במין ירק שקורין קאפע"ר בל"א, ושקורין פעטרישק"א, צריכין להיזהר מאוד, כי קשה הבדיקה בהם, ואין רואין עליה שום תולעת, "וע"י חיבוט שחובטין אותו על בגד שחור' נופלין ממנו התולעים עד אין מספר, והתולעים ג"כ ירוקין ואינן נראין על הירקות כ"א על בגד שחור, ובפרט בעת הגשמים כו' עיי"ש". וכאן הבן שואל, מה לי אם מעבירין השרצים על הבגד ע"י חבטה, ומה לי שמעבירין אותן על הבגד ע"י רחיצה, הלא בשניהן צריך 'פעולה' להעביר השרצים על הבגד.

גם בספר בן אברהם (סי' נ' סוף אות מ"ב) כ' בא"ד וז"ל: דמי גילה רז זה דכשימותו הני תולעים שאינם עוברים כמו בחייהם, ואי משום שבדקו ולא מצאו אין ראוי, די"ל דהא דלא מצאו אח"כ תולעים ולא נראו עוד, הוא משום דגם בחייהם אין העין יכול לראותן רק בקושי גדול 'כשיתנו (השרצים) על כלי זכוכית לבנה' ונגד השמש דוקא כו', מבואר מדבריו שאף שאין השרצים ניכרין רק ע"י דבר צדדי, היינו שנותנים השרצים על זכוכית לבנה, מ"מ שפיר הוה 'נראה לעינים'.

ובשו"ת מחזה אליהו (להגר"א פאלק שליט"א מגדולי הפוסקים - סימן צ') כתב בנושא זה דברים מפורשים, וז"ל: ויתברר לי שיש עצה מעולה להוכיח שאכן נתקנה החסה מכל השרצים שהיו עליו, והוא שלאחר שבדק העלים היטב לאור הנר וכנ"ל, יכניסם למים

שבספל ויסבבם שם קצת, אח"כ יוציא העלים מהמים, ויסנן המים דרך חתיכת בד (מטפחת וכדו') המונחת פרוסה בתוך נפה (באופן שאם יש שרצים יסתננו מהמים ויהיו ניכרים להאדם הבדוק כאשר יבדוק הבד היטב), אחרי גמר הסינון יסור הבד מהנפה ויפרסנו ע"ג צלחת לבנה גדולה, ויסתכל היטב על פני הבד, לבדוק ולברר אם באמת נקי הוא משרצים או לא, ואם ימצאנו נקי ידע נאמנה שבעזהשי"ת בדק החסה היטב, אולם אם נמצא על הבד אפי' שרץ אחד, עליו להחזיר החסה לספל מלא מים, ישיב פעם לסנן המים, ולברר אם כעת אין עליו כלום, עכ"ל.

ומעתה הדבר תמוה מאוד מאוד איך הלך בגדלות ונפלאות לכתוב בברירות ובבקיאות 'שלא מצינו בדיקה כזו בפוסקים', בו בזמן שאכן בכמה גדולי אחרונים מצינו להדיא שהחמירו באופן שניכרים התולעים רק ע"י אופנים צדדיים.

(הבהרה: כל דברינו לעיל במשא ומתן להלכה, נכתב לפי דברי הכותב שאין התולעים נראים על הענבים בעצמן, אלא כשפורסין השרצים על בגד, ועל כך כתבנו כנ"ל להפריך דברי הכותב, שאפי' לו יהא האמת כדבריו אין כאן שום היתר, וגם ישמש דברינו להורות, באם יתברר על מין שרץ אחר או פרי אחר, שאכן אינו נראה לעינים על הפרי ג"כ אסורה בתכלית בלי ניקוי ורחיצה היטב מהנימוקים שכתבנו בעזהשי"ת).

היתר ב':

מע"כ הכותב שליט"א כתב: מאחר ואי אפשר להכיר תולעים האלו כי אם על ידי זכוכית מגדלת, אין מקום לחשוש, ואע"פ שרואין נקודות קטנות שחורות, מ"מ צריכין שיתברר הדבר דוקא ע"י רחישת השרץ, וכמו שכ' הרשב"א בתשובה (סי' ער"ה) והובא ברמ"א סי' פ"ד סעי' ו'. ומה שאפשר להכיר ע"י זכוכית מגדלת שזהו שרץ, אי אפשר משום כך להחזיקו בתולעים, כמ"ש בשו"ת טוב טעם ודעת להגר"ש קלוגער זצ"ל ובבינת אדם, ובשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' קכ"ב) ג"כ כתב

כן, וא"כ בנידון דידן אי אפשר להחזיקו בתולעים, כיון שאי אפשר להכיר התולעים רק ע"י זכוכית מגדלת, ע"כ.

תשובה:

הנה דבריו מופרכים מרישא ועד גמירא. ראשית דבר, הנה הלא נתבאר לעיל, שאכן אפשר לראות ולהכיר התולעים על הענבים בלי זכוכית מגדלת, לא מיבעי' בחייהם, ואפילו לאחר מותם, אחר הרגילות להבחין איזה נקודה הוא שרץ ולא סתם אבק או עפרורית, א"כ ממילא נפל כל ההיתרא בבירא, כמובן ופשוט לכל בר דעת.

אמנם עצם ההנחה שקבע באופן פשוט ומוסכם שאי אפשר להחזיק פרי בתולעים באופן שרואין אותו כי אם ע"י זכוכית מגדלת, אין זה פשוט כל כך, ותליא באשלי רברבי בגדולי הפוסקים, וכדלהלן:

הנה בשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"ב ס' קכ"ד) כתב לענין אורז וז"ל: והמין השני הוא הכנימה שקורין מילב"ן, וזה ג"כ ישנו בבדיקה ע"י חמים ועין יפה, ומיבדקא בשמשא או ע"י כלי זכוכות מגדל הראות, ואם נמצא בודאי נאסר כולו, ולא מהני ל' שום תיקון לאכלו כו', והביאו החיד"א בספרו מחזיק ברכה (אות מ"א) לדינא, וגם בפתחי תשובה (סי' פ"ד ססק"ה) הביאו לדינא לסמוך עליו לקולא וכ"ש להחמיר (וכמו דמשמע מדברי הטוטו"ד להלן דכ"ש הוא), והובא ג"כ בדרכי תשובה (סקצ"ד), וכתב דמדבריו משמע דסמכין על כלי זכוכית מגדלת בין להקל ובין להחמיר, וא"כ קשה להקל נגד כל הני גדולי הפוסקים שאוסרים אף בכהאי גוונא.

אמנם אפי' אם נילך בתר דעת המקילים, והוא דעת הג"ר שלמה קלוגער ז"ל בספרו טוב טעם ודעת (מהדורא תניינא קו"א סי' נ"ג) והובא בדרכ"ת (שם), אכתי צריכין לעיין בדבריו בפנים, וניתי ספר וניחזי לראות דבריו, ולהתבונן האם דבריו תואמים לנידון דידן.

והא לך תוכן דברי הגר"ש קלוגער: נשאל שם אודות גראפי"ן שנתחזקו בתולעים אם מהני להו בדיקה ע"י זכוכית, כמ"ש בשו"ת

שאילת יעב"ץ, והשיב דחלילה לסמוך ע"ז, דבדיקה לא שייך רק במה דאפשר הבדיקה לכל אדם, אבל במאי דאי אפשר רק בדרך רחוק ע"י כלי זו לא נחשב בדיקה לסמוך ע"ז, לא להחמיר ולא להקל, דהרי המומחין אומרים שאם נביט במים בזכוכית המגדל הראות, נראה בכל מים תולעים, וכן נראה בכל סכין פגמים אף שאינו נראה לעין האדם כלל, ומדלא משגיחין על זה, בע"כ דהבדיקה בכלי זו על פי הדין לאו ראי' הוא להחמיר, א"כ מכ"ש דאינו ראי' להקל על ידו כיון דלא נחשב לבדיקה כלל, עכת"ד.

ובדרכי תשובה הביא דברי הבינת אדם (אות ל"ד) שהשיג ג"כ ע"ד חוקר א' שרצה לאסור חומץ, כיון שהמסתכל בו בזכוכית שקורין מיקרישקא"פ יראה שהוא מלא תולעים, והשיב שדבריו המה הבל, דבע"כ כל שלא נראו התולעים לעיני האדם נגד השמש רק ע"י המיקרישקא"פ לא אסרה התורה כלל, ע"כ.

והרב הכותב שליט"א הביא דברי הגר"ש קלוגער והבינת אדם לעניינינו, דלפי דבריהם אי אפשר להחזיקן בתולעים, כיון שרואין התולעים רק ע"י זכוכית מגדלת.

והמתבונן היטב יראה שלא דק, שאפי' אם הי' האמת כדבריו, שא"א לראות התולעים אלא ע"י זכוכית מגדלת, אין דבריהם נוגעים כלל לעניינינו, מתרי טעמי, חדא דבפוסקים מדובר באופן שבעינים רגילות לא רואין כלום, היינו שאינם רואים אפי' נקודות קטנות שחורות ירוקות או אדמדמות, ורק ע"י כלי זכוכית המגדלת נתוודע לנו שיש כאן בכלל איזה דבר, וכמו שכ' הגר"ש קלוגער דגם במים - שבעין האדם לא רואין כלום - יכולים לראות הרבה תולעים ע"י כלי הנ"ל, ובכגון דא כתבו שאי אפשר להחזיקו בתולעים באופן שאין רואין אותן כ"א ע"י זכוכית מגדלת, אבל באופן שהמציאות שונה לגמרי, וכבנידון דידן, שברור לכל רואה שרואין איזה נקודות קטנות על הענבים, ורק מפאת שרוב התולעים כבר מתו, לכן לאו כל אחד יודע להכיר מה זה, ולזה מהני הכלי זכוכית מגדלת לברר הדברים

להכירם היטב אפי' בלי ריחוש, ומזה לא דיברו הפוסקים כלל, ופשיטא דאין להביאם כלל לנידון דידן.

ועוד יותר תמוה, איך לא טרח הרב הכותב לעיין בדברי הבינת אדם כדי להבין דאינו ענין לני"ד כלל, דכתב שם להדיא דלא ראו התולעים כ"א ע"י מייקראסקא"פ, שמגדלת את השרץ עשרות פעמים יותר מכלי זכוכית מגדלת כידוע, ולכן כתב שם שיכולין לראות בכלי זה כל האויר מלא תולעים, (ואף הגר"ש קלוגער שלא כ' להדיא "מייקרוסקופ" מבואר מדבריו שמדובר בזה, שכ' דיכולין לראות בכל מים מלא תולעים ע"י כלי הנ"ל, וגם בסכין פגמים, והרי זה א"א לראות רק במגדלת עשרות עשרות פעמים), אבל מה שנראה ע"י זכוכית מגדלת, שמגדלת את השרץ לערך עשר פעמים, נקטו הרבה פוסקים דשפיר מיקרי נראה לעינים, וכמו שנביא בעז"ה להלן בדברינו.

(והכותב עשה ערבוביא בב' כלים אלו, וכתב שתולעים האלו ניכרים רק ע"י זכוכית מגדלת 'ומייקראסקא"פ', ובאמת מעולם לא השתמשו במייקראסקא"פ לראות התולעים בענבים, וכנראה שהכותב אינו עוסק בתחום זה, ואינו בקי בכלים הנ"ל ומציאותם).

דברי השבט הלוי בענין זה ומשא ומתן בדבריו

הנה הרב הכותב שליט"א מבסס חלק חשוב מדבריו על דברי שו"ת שבט הלוי בנושא זה, לכן אמרנו נלכה ונראה את דבריו בפנים להתבונן בדבריו ובהמציאות, ונראה עין בעין שאין הדברים דומים, וכדי שירוך הקורא בו נצטט את דבריו.

בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' קכ"ב) נשאל ע"ד "נקודה קטנה עד מאוד במראה שחור גרוי על הפרי או פרי האדמה, שהוא בגדר משהו ממש אלא שאם רואים בזכוכית מגדלת גדולה יתכן שנראה תולעת קטן, אבל דבר זה שכיח ממש בכל פרי ובכל ירק ואולי גם בכל אוכל מהו שיאסר משום שרץ השורץ על הארץ".

ועל זה כתב בשבט הלוי "דמעיקר הדין אין לחשוש בזה, דכבר כתבו האחרונים דכל שאין רואין בעין, רק על ידי כלי זכוכית מגדלת, אין מתחשבין בו בין להקל ובין להחמיר, וכמש"כ בשו"ת טוטו"ד דבדיקה לא שייך אלא במה שנראה לרוב בני אדם, אבל לא על ידי זכוכית מגדלת, ואעפ"י שאינו דומה לגמרי להתם דכאן נראה עכ"פ כמין נקודת משהו, בעניותי אין זה גורם להחמיר, דנקודות כאלה נראים לאלפים על פרי וירק במים ובימים, ואין בינם לנקודות בעלמא שאין בהם חשש שרצים ולא כלום, וא"כ מראית העין לא גורם חומרא כלל, רק הזכוכית, וזה אינו בכלל האיסור של שרצים, דאם לא כן הרי בכל טיפת מים נראים תולעים ושרצים על ידי המיקרוסקופ כידוע". ועיי"ש שמאריך עוד בזה, ודבריו מיוסדים על דברי תשובת הרשב"א שהובא ברמ"א דהאיסור של תולעים הוא בענין שיש הוכחה ע"י רחישא.

ומעתה הבה נראה אם בנידון דידן שייך הכרעה זו. וכדי לבאר זאת, נכון לבאר מציאת התולעים בענבים, כפי ששמענו ברורות מהמומחים והרבנים הגאונים שליט"א העוסקים בזה, ובתוכם אלו שהיו בעצמם על השדות והגפנים בכדי לראות מקרוב את מציאות הדברים. התולעים האלו נבראים בעודן מחוברים על הגפנים, ואז התולעים עדיין חיון וניכרין היטב 'לכל אדם', אפי' בלי זכוכית מגדלת, ועל פי רוב גם ע"י רחישא, מבלי שיצטרכו ליתנו על האצבע ככתשו' הרשב"א. ובעת שנותנים הענבים אל הקופסאות, נותנים איזה סם על הנייר או בשאר דברים שהענבים צרורים בתוכו, שעל ידו מתים רוב השרצים, ומחמת זה כשמגיע הענבים להחניות, אין התולעים ניכרין היטב כמו בחייהם וכו', ואילו עדיין היו התולעים חיים, היתה ניכרת על ידי הרחישא לכל אדם בעין רגיל בהכרה ברורה שהם שרצים, ורק מחמת שמתו, קשה לסתם בני אדם, שאינן רגילים בצורות השרצים להבחין איזהו שרץ, ואיזהו סתם עפרורית, וע"י זכוכית מגדלת רואין אותן בשופי. ובאמת כבר היה שמצאו כמה פעמים תולעים רוחשים אפי' אחר שהגיע להחניות, אולם עפ"י רוב הם כבר מתים כשמגיעים ליד הקונה, ואכן באיזה מדינות שאין החוק מחייב לזרוק הסמים, ניכרין התולעים היטב ע"י הרחישא.

וא"כ ניחזי אנן, הנידון שעליה דן בעל השבה"ל להתיר, מיירי באופן שבשום פעם א"א להכירן שהם שרצים, אף כשהם בחיים חיות, וכמ"ש שם בא"ד שטעם ההיתר הוא מפני 'שרק ע"י הזכוכית נגרם כאן החשש', ולא ע"י שראו בעין את התולעים, וזהו ממש כמשמעות דברי הרשב"א.

וכן נראה מדבריו בשבט הלוי בחלק י"א שיצא לאור עולם זה עתה (סימן קפ"ג), שכ' שם בפירוש דבמים אכן צריכים לחשוש להתולעים הנמצאים שם, משום לא ע"י הזכוכית נגרם האיסור, וכתב דלא דמי למה שכתב בח"ז, דשם מיירי דרך ע"י הזכוכית נגרם האיסור.

ואם כן בני"ד, שניכרין ע"י רחישא בעינים רגילות טרם שזורקין עליהם הסמים, ועי"ז כבר הוחזק שהם מתולעים, וכמ"ש כל הפוסקים דבאופן שכבר הוחזקה בתולעים אסורים. עי' בפרי תואר (סקט"ו) והובא בדרכי תשובה (סקצ"א) דאם כבר הוחזקו בתולעים, אע"פ שאין העין שולטת בהם אסורים מדאורייתא כיון שכבר 'הוחזקו בתולעים'. וכן מבואר ג"כ בשאר פוסקים, דבאופן שכבר הוחזק בתולעים, אע"פ שעכשיו אינם ניכרין לעין אסורים, וא"כ פשיטא דבאופן זה הוי נראה לעינים, ואי"צ שעכשיו יראו התולעים רוחשים, רק העיקר תלוי אם בחיים היה ניכר לעין, וכ"ש בני"ד דלפעמים אין מספר, רואין ומכירין היטב התולעין אף לאחר שמתו וכנ"ל.

שוב כותב: ת"ח א' טען שאין זה כוונת השבט הלוי הנ"ל, ואמרתי לו ששמואל חי ובית דינו קיים, ושלח שליח לשאול אותו בעצמו, והשיב שכוונתו הוא כנ"ל שצריך להיות דבר הגורם לחשוש שזה שרץ, עכ"ד. לא ידענו מה ראה בפיהם ולא בפי כתבם, ומה נתחדש לו יותר בשמעו יוצא מפי הגאון שליט"א, אכתי הדברים עולים יפה במקום שזה הוא הנידון, אבל נידון דידן אינו דומה כלל לזה. דהלא בחייהם שפיר יכולין להכיר אותן שהם שרצים בלי שום אמצעים, ואף לאחר מותם נראים לעין כל - גם ללא בקיאים - נקודות קטנות, וא"כ יצא לנו ששרצים אלו נראים לעין לכל הדיעות בלי שום חולק.

ועוד והוא העיקר, דהא זה פשוט שעל הבגד ודאי מכירים שהנקודות הם שרצים, וא"כ מאן יימר שבכגון דא התיר השבט הלוי, שהרי עיקר דברי השבה"ל להתיר הוא משום שצריכים לכלי זכוכית מגדלת להכיר שהם שרצים, והא על הבגד אינם צריכים לכלי זכוכית מגדלת, (ואם שהרב הכותב רוצה לחדש שאין חייבין לבדוקם על ידי הבגד, מ"מ מי הגיד לו שגם השבט הלוי סובר כן). נמצא למסקנא שלכא שום ראי' וחצי ראי' מדברי השבט הלוי להתיר.

ומהנכון לציין שבגוף ההכרעה בשבט הלוי שאם רואים השרצים רק על ידי כלי זכוכית המגדלת אין בו איסור כלל, לאו מוסכם הוא לכולי עלמא, וכמה אחרוני זמנינו חולקים בזה, ודעתם שאפי' אם א"א להכיר 'שהם שרצים' אלא ע"י זכוכית מגדלת, ג"כ מיקרי נראה לעינים, כיון שיכולין לראותן גם בלי זכוכית מגדלת, אע"ג שאין יכולין 'להכיר שזה שרץ' אלא ע"י זכוכית מגדלת, דמה לי הוכר ע"י רחישא על האצבע שלא על הפרי כבתשו' הרשב"א, ומה לי הוכר ע"י אופן אחר, כיון שרואין נקודות ע"י העין גרידא, ובאיזה אופן דאיכא הוכחה שזה שרץ אסור כדין שרץ, עי' בספר בדיקת המזון כהלכה מהרה"ג רבי משה וויא שליט"א, (הנודע בשערים כמומחה ובקי הכי גדול במקצוע זו, וגדולי ישראל סמכו את ידיהם עליו) (פ"ב אות ג') שכמה אחרוני זמנינו מחמירין אף בכה"ג. ועי' גם במנהגי חתם סופר (פרק י' אות ח') וז"ל: למרור לקח בכל שנה לכל בני ביתו חזרת שקורין סאלא"ט, בין לברכה בין לכריכה, ואיזה בחורים היו מופקדים לברור ע"י כלי ראייה שקורין שפעקטי"ף ע"כ, ועי' גם בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' קל"ב) שכ' שם כע"ז.

וכל מה שהארכנו בזה, היינו אפי' אם נסכים למש"כ הכותב, שא"א לראות ולהכיר את השרצים בעיני האדם, אבל הלא כבר כתבנו אמיתות מציאות הדברים, דכל המשגיחים והמומחים בבדיקת תולעים כולם עונים פה אחד דאפשר להכירם לעינים בלי שום מיני זכוכית.

היתר ג'

עוד כתב מע"כ הכותב: דהתולעים בטלים כדין יבש ביבש, בשאר האבק ועפרוריות שעל הפרי, כיון שאינם ניכרין איזה שרץ ואיזה סתם עפרורית או אבק, ואע"ג דהוי השרצים בריה, אין כאן דין ברי' מכח ד' טעמים (וכל הד' נימוקים יתבאר בתוך התשובה בעז"ה).

תשובה:

הנה מלבד זאת שבנידון דידן לא שייך כלל דין ביטול, אפי' אם לא יהיו לשרצים האלו דין ברי', דהרי תולעים האלו ניכרין, ואפשר לבררן, ובכגון דא מפורש בשלחן ערוך סי' צ"ח (רמ"א סעיף ד') דלא שייך בהם דין ביטול, וצריך להסיר האיסור, אלא אפי' אם אכן הי' המציאות שאין האיסור ניכר, מ"מ כל הד' סברות שחקק וכתב הכותב למה אין כאן דין בריה ובטיל, כולם המה תמוהים ואינם דומים כלל לענינינו, ונעתיק פה את כל הד' סברות שנכתב בענין זה, והבה נראה אם שייך אפי' אחת מהן לענינינו.

א. דבר שאינו עומד בפנ"ע ואינו ניכר, אין לו חשיבות ברי', והביא מקור לזה מכמה פוסקים שכתבו כן בדבריהם.

הנה מה שהביא בזה מהגר"ש קלוגער בהגהות חכמת שלמה (סי' פ"ד), הנה מאוד נשתוממנו האיך העיז לשקר במילתא דעבידי לגלויי להמעין, וז"ל הגרש"ק: דאלו שא"א שיסורו ע"י סינון אין להם חשיבות ברי', עכ"ל. וא"כ מה ענין זה לענינינו, דאפשר להסירו ע"י רחיצה היטב, והרי כתב שרק באופן שאי אפשר להסיר האיסור מתוך ההיתר שייך היתר זו.

שוב הביא הרב הכותב סברא זו משו"ת משכנות יעקב (סי' ל"ו) והעתיק דבריו בקיצור, ונעתיק לשונו המלא, ואותיות מחכימות, וישפוט כל בר דעת אם יש לסמוך בנידון דידן על דברי המשכנות יעקב. וזה לשונו: נראה דהיינו דוקא אם הברי' או החתיכה עומדת בעינה ובפ"ע וניכרת, רק שאין ידוע איזו האסורה, כמו גיד וחתיכה

שניכר ממשן בפ"ע וחשיבותן עליהן, אבל אם מעצם קטנותו נאבד ממשו, והוא דבר המתערב ממש ונדבק בפת כמו הקמח, או שנתערב בתבשיל ואי אפשר להפרידן כלל כמו המילבין הקטנים, ולא יהי לעולם בעין בפ"ע, רק תמיד בתערובת לא נודע מקומו איה, לא נאמר עליו ברי' שאין לו מקום בפ"ע שיהא חשיבותו עליו כמו גיד וחתיכה, שכ"א עומד בפ"ע, ע"כ.

מבואר מדבריו דמיירי בתולעים קטנים מאוד, שעצם ההפרדה קשה מאוד, הן מחמת דביקותן בהפת וכדו', וגם שאף אחר שמפרידן עדיין הם מעורבין בהאוכל המותר, ולא הי' באפשרות לראותו בפ"ע, מחמת עוצם הקטנות של השרץ.

ולפי זה פשוט לכל בר בי רב שבנידון דידן לא שייך לומר שמחמת עוצם קטנותו נאבד ממשו, דהא השרצים יורדים אחר שטיפה במים, ושפיר אפשר לראותם עומדים בפני עצמן, ועל מה ולמה יתבטל. (ובאמת בערוך השולחן (סי' ק' סקי"ז) אחר שהביא דברי המשכנ"י כ' וז"ל: אבל יש להמערער לערער ע"ז, דהרי עכ"פ התורה חייבה עליו מלקות וכדאי' בש"ס כו', ומפני שלא רצה הערוה"ש לסמוך על היתר זו לכן הביא אח"כ היתר אחרת עיי"ש, ועי' להלן בדברינו באות ב').

גם מה שהביא מספר יד יהודה (סי' ס"ט סקס"ג) הובא בדרכי תשובה (סי' ק' סק"ד), המעיין בדבריו יראה דאינו מתיר אלא בדברים שא"א להפרידן דכיון דאינו ניכר בפנ"ע, אין לו חשיבות בריה, לא כן בניד"ד דנפרדין מן הפרי ע"י רחיצה. ואמרנו להעתיק את סיום דבריו, וז"ל: אך זה דוקא בקמח ובגראפי"ן כיון שא"א להפרידן, אבל בפירות שנתהוו בהם המילבי"ן, כיון שאפשר להפרידן שירחץ הפרי, הדר הדין דיש להם חשיבות ברי', עכ"ל, ואיך לא ירא הכותב שליט"א להעתיק רק חצי דבר, והעלים עינו מסיום דברי היד יהודה שמבואר בדבריו להיפוך ממש, אתמהה.

ומה שהביא אח"כ דברי החזו"א (יו"ד סי' י"ד אות ו') שכ' וז"ל דשיעור נימוח היינו שאין העין מכירתו כלל, והילכך מתבטל כדין

יבש ביבש, ע"כ. אינו ענין כלל לני"ד, דשם מיירי בנתבשלה ונתבלבל צורתה ונימוח, דאבד ממנה דין בריה, מאחר ואינו שלם עוד כמבואר ביו"ד סי' ק' סעי' ב', אלא שהוסיף שג"כ צריך שלא יהא ניכר, לא כן בענינינו דעדיין גופו קיים בשלימות אלא שמת, ואדרבה כתב שם ממש להיפך, וז"ל, ואם אין העין מכירתו מחמת קטנותו, ועדיין הוא שלם, אינו בטל מדרבנן מדין ברי' ע"כ. הרי שכ' להדיא, דמה שאין העין מכירתו, אינו מבטל ממנו דין ברי'.

ב. העתיק דברי הכתב סופר (יו"ד סי' ס"ג) והערוך השולחן (סי' ק' סעי' י"ז) שכתבו בדבר הפגום ומאוס אין בו חשיבות ברי', ע"כ.

מאוד תמוה איך מלאו לבו לסמוך על דעת הפנים מאירות והחוי"ש הביאם הערוה"ש, דבדבר הפגום נאבד חשיבות בריה, בו בזמן שהפרי מגדים (סי' ק' שפ"ד סק"א) הביא דבריהם, וכ' ע"ז וז"ל: ומה שכתב הפנים מאירות ח"ב סי' ס"ז מסי' ק"ג דפגומין בעצמן לא הוי בריה, והחות יאיר הודה קצת לדבריו, תמהני שזה מיירי בנסרחו וכדכתיבנא, עכ"ל, הרי שכתב להדיא, דלא בטל דין בריה אלא בנסרחו, ולא בפגום טעמו מתולדתו, וכן משמע בחוות דעת בסי' ק"ג (ביאורים סק"ג) דצריך דוקא שיתקלקל קצת, ורק באופן זה בטיל חשיבותיהו.

ובאמת בהרבה פוסקים מצינו שלא נקטו כדברי הפנים מאירות כלל, עי' בית מאיר (סי' ק') שנקט לחומרא כדעת הפר"ח (סי' ק"א סקי"ט) דבדבר הפגום מתולדה, אפי' אם נסרחה אח"כ לא אבד חשיבות ברי', וכן בביאור הגר"א (סק"ב) החמיר כהפר"ח, וכן הוא בחכמת אדם (כלל נ"ד ס"ב). ופשיטא דמאחר שכל גדולי הפוסקים החמירו דלא אבד חשיבותיהו דברי' מחמת פגימה בתולדה, אין לסמוך על היתר זה בלבד, ורק לענין הפליטה וכפשטות דברי הרמ"א בסי' ק"ג, [ובאמת המעיין יראה שגם הכתב סופר לא התיר כלל רק בצירוף תתק"ס, ויבואר להלן אם שייך תתק"ס בכלל בני"ד].

ג. ברי' בטל בתתק"ס.

דבריו נפלאו ממנו, דהרי המציאות מוכח דכשרוחצים הענבים ופורסים תוצאות המים על השמלה רואים כל העפרורית, ונמצאו הרבה פחות מס', וכ"ש שזה רחוק מאוד מאוד מתתק"ס, וזה ניתן לכל אחד לנסות בעצמו.

וזה מלבד הסילוף להביא דין ביטול תתק"ס להלכה למעשה, כשבשום פוסק לא הביא מעולם להתיר בתתק"ס, נגד פסק השו"ע דברי' אפי' באלף לא בטל, ולא כתבו כן אלא ללימוד זכות וכסניגוריא להינצל מיום הדין ומיום התוכחה. וז"ל הפלתי (סי' ק' סק"ב) בסיום דבריו: וא"כ כדאי' הם הרי"ף וכו' להגין עלינו מיום חרון ומיום פקודה, שלא נגעל נפשינו באכילת דברים אסורים ח"ו, ע"כ. ועי' בשו"ת דברי חיים (ח"ב יו"ד סי' נ"ב) שכ' דלא סמכינן על ההיתר של תתק"ס, ועי' גם בשו"ת אבני נזר (יו"ד סי' ע"ט אות ג') שכ' דרק בשעת הדחק גדול אפשר לסמוך על היתר זה, ורק באיסור דרבנן, עיי"ש. וגם בערוך השולחן (סי' ק' סקט"ו) שהזכיר היתר זה, מסיים שם שזהו רק בשעת הדחק, עיי"ש בדבריו, ואיך עלה על דעת הכותב להביאו להלכה למעשה ולכתחילה.

ד. שוב כתב: דכיון שאינו מוחזק שבדאי יש כאן תולעים ואינם אלא מיעוט המצוי, לא שייך בזה כלל הדין דברי' לא בטיל, דכל שלא נודע שנתערב כאן איסור אין בזה דין קבוע מדרבנן, לומר ע"ז דבריה אינו בטיל, וציין על זה תשובת גינת ורדים והגרעק"א.

במחילת כבוד הכותב, עירוב פרשיות רואין כאן, ונעתיק לשונו של הגינת ורדים וישפוט הקורא בעצמו וז"ל, ותו אמאי בדקינן כל השבעים טריפות בכל בהמה ובהמה דהא אי אפשר שלא תהיה בהמה אחת בסוף העולם שלא יהא בה טרפות אחת מאלו השבעים טריפות ואם כן הוה ליה קבוע מדרבנן "דבעלי חיים לא בטלי", ונראה דלא מיקרי קבוע ואפילו מדרבנן אלא כשאיסור נודע קודם ונתעכב ונתערב אחר כך והוא בדבר חשוב עכ"ל.

מבואר בדבריו חידוש גדול בדין בעלי חיים הנידונים כקבועים במקומם ומהאי טעמא לא בטלי (זבחים עג.), דבלא נודע האיסור אין בו משום קבוע כמחצה על מחצה.

וכאן הבן שואל מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והאיך הביא דיני קבוע לדיני ברי', הרי טעמא דדין "ברי' אפי' באלף לא בטיל" מבואר בכל הפוסקים (עי' ט"ז סי' ק' סק"א) דכיון דהתורה החמיר עליו ללקות בכל שהוא החמירו רבנן שלא ליבטל אפי' באלף, ולא נגע ולא פגע בדין קבוע, והנידון שעליה דן בתשו' גינת ורדים מדובר בבעלי חיים שמדין קבוע אינם בטלים, אבל בשרצים שלא מדיון קבוע אינם בטלים מהיכי תיתי להתיר כאן מטעם שלא נודע.

ה. אח"כ כתב: דמבואר בפלתי (סי' פ"ד אות ז') דהא דבריה אינו בטל, אינו אלא מדרבנן, ולכן אם נולד בו ספק מותר, מטעם דספיקא דרבנן לקולא, וא"כ ה"ה בענינינו הוי לכל היותר ספיקא דרבנן, ואזלינן בהו לקולא, עכת"ד.

התמיהה גדולה, דהנה הפלתי מיקל ברוזינע"ן שנאפו ביחד עם פלאדי"ן ועכשיו כבר נשרפו השרצים והם כאפס ואין ושוב א"א לבודקן, ובזה מיקל כיון שיש חזקת היתר של הפלאדי"ן והרוזינע"ן, דנידון כספיקא דרבנן, ולקולא, אמנם הפירות לעצמן כשעדיין אפשר לבודקן וודאי שלא היקל, וכן כ' להדיא בכרתי שם אות כ' על סלא"ט דאף דאין כאן רק איסור דרבנן דברי' לא בטיל, מ"מ אין להקל דאפשר בבדיקה עיי"ש.

והרואה יראה עד מהרה מכל הנ"ל, שמכל הד' טעמים שכתב מע"כ הכותב להתיר בני"ד דליכא חשיבות ברי', לא מצאנו אף א' מהן שנוגע לענינינו, וכולם הם רק פטומי מילי בעלמא.

היתר ד'

מע"כ הכותב ממשיך: דאף אם נחזיקו כמיעוט המצוי, מ"מ יש להתיר מטעם ספק ספיקא, וכמ"ש הטו"ז בסי' פ"ד (סקי"ב) דדילמא

אין כאן שרץ כלל, ואת"ל שיש דילמא לא פירש, ואף שהש"ך (סקל"א) מחמיר בזה, מ"מ עיקר כדעת הטו"ז וכמ"ש הפרמ"ג, וגם בשו"ת בית שלמה (סי' קנ"ד) משמע דנחשב לס"ס דדילמא לא פירש מפרי לפרי, ע"כ.

תשובה:

הנה כנראה שכותב המכתב לא התעניין כלל לברר מציאות הדברים, ולא כתב כן אלא מתוך השערה, ולכן הננו רוצים להודיע לו את מציאות הדברים. הנה עפ"י כתבי הממשלה נבראים תולעים האלו כשעודן על הגפנים, וזהו דבר ברור אצלם בלי ספיקות, ואע"פ דמדינא יש נאמנות למש"כ בכתבי הממשלה, דהרי כתבו כן כמסיחים לפי תומם, אמנם כדי לאמת הדברים התקשרנו עם מומחה מפורסם שליט"א שהיה בעצמו על השדות של הענבים, ואמר שבעיניו ראה בלי שיעור תולעים חיים על הענבים בעודן מחובר על הגפנים, ואף ראה אותם רוחשים על הענבים, והיה שם הרבה יותר משיעור מיעוט המצוי, וא"כ נפל כל ההיתרא דספק ספיקא בבירא עמיקתא, והי' העקוב למישור.

ואמנם באמת לו יהא המציאות כמו שכתב, מ"מ ספק הא' דילמא אין כאן תולעים כלל כיון שהוא רק מיעוט המצוי, לא דק בזה, שהרי כתב האיסור והיתר והביאו הש"ך בסי' פ"ד (סקכ"ט) דבמדינה שהוחזקה בכך הוי ודאי ולא ספק, ועי' גם בכרו"פ (סקט"ז) הובא בדרכי תשובה (ס"ק קכ"ג) שהבין מדברי הש"ך (סקכ"ט) דבל מין פרי שהרחש מצוי בהם אינו נכנס בגדר ספק דלמא לא היה בהם תולעים, וכ"כ בפר"ח (סקל"א) דעדשים פולין וזיתים שהרחש מצוי בהם אין כאן ספק כלל, ודיינינן ליה כאילו ידעינן בודאי שיש בהם תולעים, ועי' גם בצמח צדק (סקכ"ד) שכ' בעובדא שבדקו קרוי"ט, ונמצא בו אח"כ תולעים, וכ' בפשיטות דאם נמצא בו אח"כ ג' תולעים הוי כודאי יש בו עוד תולעים, ולא אמרינן דהבדיקה שבדקו אותו מקודם מועיל עכ"פ דמידי ספיקא לא נפקא, דשמא לא נמצא יותר,

דכיון דחזינן שלא נבדק כלל, דהא לפנינו שנמצא בו אח"כ ג' תולעים 'הו"ל ודאי ולא ספק', ועי' בעוד הרבה פוסקים שכתבו כן, וא"כ נמצא דאין כאן כלל ספק ספיקא, ופלא על הרב הכותב שלא הרגיש בזה כלל.

היתר ה'

מע"כ הכותב ממשיך: דכיון שכ' הרשב"א במס' חולין (דף ט.) חד טעמא למה בודקין רק הריאה ולא שאר טריפות, מפני שהריאה קל לבדוק, והוי כמעלים עין מן האיסור, משא"כ בשאר טריפות שהוא טורח לבדוק, לא חייבו חכמים לבדוק, - א"כ כ"ש לענין תולעים על הענבים שא"א לבדוק, וצריכין לאסור כל הפרי בשביל זה, לא אמרינן דחייב לבדוק, ע"כ.

תשובה:

זה ממש חידוש נפלא, דמיון מילתא למילתא הפלא ופלא, שהרי כל אחד יודע שמעולם לא 'אסרו' את הפרי, רק ניתן הוראות והדרכות האיך להסיר התולעים ע"י רחיצה היטב, (עי' בדיוק במכתבי הרבנים שליט"א ומבתי דינים שצירפנו, הדרך הראוי לרחצם), וזה מצינו בכל הפוסקים שהצריכו לבדוק או לרחוץ היטב כמה מינים פירות וירקות טרם שאוכלין אותו מפני התולעים שנמצא עליהם, וכן בניפוי הקמח, וא"כ אינו ענין כלל וכלל למש"כ שם.

אמנם בגופו של ענין, לדמותו לבדיקת הטריפות הרי הוא פליאה עצומה, דאם נאמר כדבריו שבדיקת תולעים דומה לבדיקת טריפות, ואי"צ לבדוק באופן שקשה הבדיקה, א"כ איך יפרנסו כל הפוסקים שהצריכו בדיקה לפירות שנמצאו בו מילבין (א') מהשרצים הנמצאים בענבים לרוב) וכדו', הרי קשה לבדוקם מחמת קטנותם, אתמהה.

ובאמת בר מן דין הרי ישנו טעם נוסף שמביא שם הרשב"א, מפני שטריפות הריאה הוי מיעוט המצוי, ולא מפני שקל לבדוק,

וטעם זה הזכירו כל הפוסקים והוא עיקר, עי' בפמ"ג סי' ל"ט (שפ"ד סק"ב ובפתיחה שם), ואכמ"ל, ובדרך פלא נעלמה כל זאת מהכותב שליט"א.

היתר ו'

הכותב שליט"א כתב עוד: מפני שהוא איסור שא"א לבדקן ולבררן, וא"כ לשיטת המחבר בסי' ל"ט דנאבדה הריאה מותר, א"כ גם כאן דא"א לבדקן א"כ אפשר שמותרין, ע"כ.

תשובה:

חזות קשה ראיתי כאן בדבריו, דהנה בשו"ע סי' ל"ט סעיף ב' נפסק במחבר להקל בנאבד הריאה, ופליג הרמ"א דאין להקל רק במקום הפסד מרובה, ואין רוצה מע"כ (מיוצאי אשכנז) להקל נגד פסק מפורש של אדונינו הרמ"א.

ולגופו של דבר, כבר כתבנו לעיל דשפיר אפשר לברר האיסור, והוא ע"י רחיצה היטב, וא"כ נשבר כל ההיתר לרסיסים, ומטעם זה נופל עמו ג"כ ההיתר מש"כ אח"כ, דא"א לעמוד עליו כו', והוא המושך להיתר ו', וכולם אינם דומים לנידון דידן כלל, מאחר דשפיר אפשר להסיר ולברר האיסור.

אין הציבור יכולים לעמוד בו

מע"כ שליט"א כותב שלאסור הענבים הוא בכלל גזירה שאין הציבור יכולה לעמוד בהם, וזה ממש מרפסין איגרא הפלא ופלא, שזה יותר משתי שנים מאז יצא הפסק אודות החששות של תולעים בענבים, ומאז ועד עתה אלפי משפחות בישראל נזהרים מלאוכלם כי אם ע"י רחיצה וניקוי, וכמה יראי ד' החמירו על עצמם ונמנעים לגמרי מלאוכלם, כמו שאר דברים הצריכים בדיקה, ותהלה לה' כפי הנראה הציבור בני ישראל קדושים הם, ויכולים לעמוד בהם, כי דעת התורה מחייבם את הדרך אשר ילכון בה, ולא עלה עליהם כעול

ולמשא, כי לא ניתנה תורה לישראל לאכול ולשתות כל מה שרוצים באפיקורן, ומצות לאו ליהנות ניתנו, ובשוי"ע הוקדשו הרבה סימנים שלמים לבאר הדינים מה אסור ומה מותר, ואם נתיר איסורי תורה בסברא של גזירה שאין הציבור כו', א"כ חבל על כל דיני איסור והיתר שבחלק יורה דעה בשוי"ע (הס מלהזכיר)! וגדולי הדור שרי התורה השתמשו לפעמים בדבר זה של 'אין הציבור יכולים לעמוד בם' במקום שראו בשכלם הגדול שיש לומר כן, וכי תעלה על דעתך שכל מי שמכנה עצמו בשם רב או מורה הוראה יכול להשתמש בסגנון זה בשביל צרכיו, בפרט בענינים חמורים כאלה.

ומעתה נתנה ראש ונשובה, להתחנן לפני הרב הכותב שיברר את הענין היטב, בכדי שלא יכשלו בני ישראל תמימי לב וההמון העם שאינם יודעים מציאות הדברים ודיני', או קלי הדעת שיושבים ומצפים מתי יתירו לנו כל איסורים שבעולם, ואינם מרגישים שמכתבו הוא רק לחידודא ולא להלכה וכנ"ל, ומהנכון שמעכ"ת יפרסם בשער בת רבים גם לדינא את המעשה אשר יעשון, ושלא יכשלו ח"ו אפילו חלק קטן מבנ"י באיסורים חמורים כאלו בלאוין בלי שיעור ומספר, ומודים דרבנן היינו שבחייהו, ויה"ר שלא יצא מכשול מתחת ידכם ולא מתחת ידינו. ובזכות הזהירות מאכילת דברים טמאים ואסורים, נזכה כולנו לכל הברכות האמורות בתורה.

חבורת בני תורה

מבקשי הכשרות בקהילתנו ברוקלין יצ"ו

בואי חשבון

אמיתת מציאת הדברים לפי הבדיקות בשבועות האחרונים

הרב הכותב שליט"א כותב בתשובתו שנתוודע לו שבשנה זו לא מצאו כלל תולעים, אף על אלו הבאים מדרום אמעריק"א, זהו ממש טעות מוחלטת (או שקר מוחלט...) והיפוך המציאות! שהרי בהבדיקות שנערכו בחודש אדר א' וב' העל"ט כמה וכמה פעמים, מצאו בכל סוגי הענבים כמות גדול מאלו התולעים, הן מילב"ן שהגיע קרוב לחמישים אחוזים, ולפעמים יותר, והן שאר מיני שרצים למיניהם.

וגם ביום ג' אחרי תשע"ד לפ"ק, התקיימה אסיפת הרבנים בענין התולעים על הענבים, והשתתפו כעשרה רבנים ומשגיחים שליט"א, וכולם נשתוממו איך שמצאו על לא יותר מאשר על 'עשרה ענבים' (לא אשכולים) קרוב לשלושים שרצים! וגם שם ראו הרבנים את השרצים על גופם של הענבים, וא"כ נתגלה כאן עוה"פ, שכותב המכתב אינו בקי כלל וכלל במציאות הדברים, והכל בנוי על שמועות פורחות באויר, שלא נודע לנו איה מקור מחצבתם.

ועשית ככל אשר יורוך

עוד הפליא וכותב שעוד לא יצא פסק כזה ע"י גדולי הרבנים מוסמכים, ורק מכמה אברכים יראי ד' שהוציאו את הקול.

באמת אין הנייר סובל שקר גס כזו, להכחיש שמש בצהרים, בו בזמן שבכל קצוי תבל נתפרסמו הכרעת הבתי דינים לעניני כשרות,

ודעת תורה של הרבה רבנים וגאונים שליט"א, ובירורי הלכה שהיו נדפסים ונפוצים בקובצים, ובקונטרסים מיוחדים, שאין לאכול הענבים בשו"א בלי רחיצה ושטיפה כדבעי, (וצירפנו את דבריהם אחר תוכן דברינו), וא"כ פליאה למה היה לכותב הזה לקשקש בשקרים גלויים, אם לא כדי להוסיף עוד שלב, בנסיון להפוך את המציאות.

קבל את האמת ממי שאמרו

ונשתוממו על מה שיצא בקולמסו לכתוב שכל שאלות כאלה נתעוררים על ידי אנשים שיש להם אומנות טובה ומומחיות גדולה ואין להם מה לעשות, רק לישב כל היום עם זכוכיות מגדלות ועם כל המיקריסקאפים למיניהם, לחפש תולעים בכל מיני פירות בתפוחים אפרסקים ורימונים.

הנה דבר שפתיים אך למותר לטפל ולענות על שטות והבל זה, ואף על פי כן חיפשנו לאורכה ולרחבה של ארה"ב וקנאדא ועדיין לא מצאנו מי שעוסק בהנ"ל, אך את זה אכן מצאנו ראינו, משגיחים ובודקים מומחים, עסקנים לש"ש, הטרודים מבוקר ועד ערב עם סדרים מלאים על גדותם, במסגרת ישיבות וכוללים, ובעלי אומניות, ומקדישים מזמנם היקר לטובת הכלל להקל מעליהם, ולהמציא אופנים חדשים ודרכים נכונים ויותר קלים, לבדוק ולנקות אותן הפירות שכבר הוחזקו בתולעים ע"י הרבנים הגאונים שליט"א, רק בכדי להקל על בני ובנות עם ישראל קדושים, ולהורות להם את הדרך הנכון ומועיל לנקות את הפירות בכדי לאכלם בכשרות.

RABBI MOSHE VAIE

ADVICE AND GUIDANCE ON KASHRUS
AND INFESTED FOOD

טל: 02-5325588 מקב: 02-5829689

הרב משה ויא

יעוץ והדרכה בנושא כשרות
ובגידול במזון

בס"ד, ירושלים שבט תשע"ד

אופן בדיקת הענבים

בין מדגרי הענבים מצויים חרקים קטנים ולכן יש לנקותם לפני אכילתם:

1. מפרקים את האשכולות הצמודים לחלקים קטנים.
2. משרים את הענבים במים עם מעט סבון נוזלי לכל הפחות 3 דקות, ושוטפים היטב במים זורמים.
3. חוזרים על ההשפיה והשטיפה שלוש פעמים.

בברכת התורה
משה ויא

לאפרושי מאיסורא

בבדיקות שערכנו באחרונה בענבים
מצאנו כי שכיחים תולעים
על גבי הענבים והגבעולים.

**ולכן חובה לשוטפם
ולבודקם היטב
לפני האכילה כדלקמן:**

① להשרות את האשכולות במים עם מעט סבון ל- 3 דקות.

② לשטוף היטב תחת זרם מים.

③ בעת האכילה לבדוק שהענב שלם ואין בו מקום רך ממוסמס
או רקוב. וכן שאין נקודה בצבע שחור או חום בקוטר כ 1 מ"מ
או יותר וניכר שנמשך ממנו מחילה לבפנים. שאז יש חשש
לרימות (תולעים) בתוך הפרי- ואין לאוכלו.

ועד הכשרות
שע"י העדה החרדית
ירושלים

בס"ד, תמוז תשע"ג

**NEW SQUARE
KASHRUS COUNCIL**

**בית דין לענייני כשרות
דשיכון סקווירא י"א**

Rabbinical Board

Rabbi Avro Goldwasser, Dean
Rabbi Moshe Pollak
Rabbi Yehoshua Leibo
Rabbi Yitzchak S. Weiss
Rabbi Avroon Spitzer
Rabbi Avroon Moshe Green

ב"ד

חבר הדיר

הרב ר' מרדכי גולדוואסער - יו"ר
הרב ר' משה פולאק
הרב ר' יחזקאל לייבו
הרב ר' יצחק שטיין
הרב ר' אברהם שפיטער
הרב ר' אברהם משה גרין

מודעה נחוצה

הנה במצב שייק וארא העעל"ט ישבנו ביחד עם עוד רבנים גאונים שליטי"א מעיר מאנסי וקרית יואל לדון בדבר התולעים השכיחים על גבי הענבים, והמשגיחים מומחים - ובראשם המומחה המפורסם הרב מענדל איינהארן נ"י משגיח מטעמינו - השמיעו לפנינו הבירורים אשר עשו זה כמה חדשים, והראו לפנינו את התולעים שעל גבי הענבים.

ואכן נתברר לפנינו כי נמצאים הרחש בכל סוגי ענבים הנמכרים בהחנויות, לפעמים הנגיעות נמוכה ולפעמים הם נגיעים עד מאוד, ללא קשר מאיזה מדינות הם מובאים לכאן.

הרבנים הגאונים שליטי"א הורו להמשגיחים איך ובאיזה אופנים להמשיך את הבדיקות והבירורים, כי עדיין לא הוברר הדבר לגמרי לקבוע דינם על פי הלכה, אבל לע"ע נכון מאוד לשפשף היטב כל ענב כולו בנפרד תחת זרם מים חזק.

וע"ז בעה"ח כ"ו טבת תשע"ב לפ"ק

אהרן רובינשטיין
הרב אהרן גאלדינצער, יו"ר

לשאלת רבים בנוגע דעם פראבלעם פון די ווערס וואס געפינען ויך אויף די סטויבן, דענע מיר שווער אז מיר האלטן נאך אינמיטן די בירורים און עס איז דערווייל נאכנישט דא א קלארע הוראה וואס מען איז מחויב צו טון על פי הלכה. דערווייל זאל מען טרױב באזונדער גוט אפרייבן אינגאנצען (מיט די הענט אדער א ספאנדזש) אונטער א שטארקע שטראם וואסער.

worms found on grapes 2012 (enlarged)

נעשה ע"י: חבורת מומקשי הכשרות
845-694-2608

mite

mite

mite

fruit fly larva

cocoon

2 cocoon, 1 fruit beetle larva, 1 fruit fly larva,

fruit beetle larva

fruit fly larva

fruit fly larva

רשימת חברים

הרב משה יעקב שניידר

הרב משה יעקב

הרב משה יעקב

הרב משה יעקב

הרב משה יעקב

הרב משה יעקב

הרב משה יעקב

הרב משה יעקב

מס"ד

ג' ויק"פ י"ט אדר תשע"ב

מודעה נחוצה

ווי מיר האבן שוין געמאלדען איז לעצטענס באקאנט געווארן א
חשש פון שרצים אויף די טרויבן, און די שרצים זענען גאר קליין
און קוים מערקבאר.

ע"כ ווילן מיר מודיע זיין פאר די וואס מאכען היימישע מאסט
אדער וויין פאר פסח, זאלן דאס דורכזייען מיט א סחורה'נע
זייער, מיט גאר דינע לעכער (ווי צ.ב.ש. א ליילעך אדער העמד סחורה).
עס איז כדאי אויסציוואשען די סחורה פארן ניצן די ערשטע מאל.

בכבוד רב:

וועד הכשרות קרית יואל

**NEW SQUARE
KASHRUS COUNCIL**

**בית דין לעניני כשרות
דשיכון סקווירא י"א**

Rabbinical Board

Rabbi Avro Goldwasser, Dean
Rabbi Shalom Pollak
Rabbi Yehoshua Linder
Rabbi Yonah S. Wosner
Rabbi Avrohom Spector
Rabbi Shimon Morde Goren

ב"ד

חברי הדין

הרב ר' אברהם גולדוואסר, דעאן
הרב ר' שלום פולאק
הרב ר' יחזקאל לינדער
הרב ר' יונה ש"ס ווסנער
הרב ר' אברהם שפער
הרב ר' שמואל מרדכי גורן

מודעה נחוצה

בנוגע עשיית מאסט לצורך חג הפסח

כבר הודענו ברבים שלאחרונה מצוי שרצים בענבים, ועל כן הרוצים לעשות מאסט, ישטפו מקודם הענבים תחת זרם של מים, ולסנן אח"כ המאסט ע"י "שמאטע" עם נקבים קטנים (כמו ליילעך או העמד וכדומה).

וע"ז באנח"ח כ"ד אדר תשע"ב

אבנן אלבאניא

ג.ב. עצה טובה לסלק מקודם השמרים ע"י סינון או ע"י הקפאה בפריזער, ואחר זה יכולים בקל לסננו ע"י שמאטע.

RABBI HILLEL WEINBERGER

RD. 4, BOX Y-15
MOUNT KISCO, N.Y. 10549

הילל וויינבערגער

אב"ק סעקרדאטערי
דיין ווייז רב'ק ניישטראק

בעזוי"ת

לכל בני קה"ק הי"ו לאוי"ט,

מודעה שניה אודות ענבים

ע"ד שנתפרסם ע"י שלח חודש אלול העל"ט, דמצוי מאד שרצים שונים ע"ג ענבים.

(א) הנני להשמיע שנית, שבמשך שבועות וחודשים מאז ועד עתה, נעשו בדיקות רבות תמידין כסדרן ע"י ת"ת מומחים במקצוע ונתברר עוד יותר בודאית שכך המציאות ביותר שאת ועז.

זאת לדעת: דדגסיון הוכיח כן, אף באלו שבהשקפה מבחוץ לא היה נראה ע"ג שום חשש ריעותא, ואחרי השטימות נתגלו שרצים נראים לעין כל רואה. הבדיקות נעשו על ענבים מכל הסוגים המצויים כעת בחנויות, גידולי קאליפארניע, בראזיל, נוא יארק סטעיט, ועוד.

(ב) ע"כ למעשה לעת כזאת אין מנוס, רק לשוטפם הדק היטב ברצינית, כמה וכמה פעמים תחת קילוח חזק של מים קרים.

(ג) יזהר לעשות השטיפה ערב שב"ק, מטעם חשש איסור בורר כמבואר באו"ח סי' שי"ט סעי' ה' ומג"א סק"ט.

(ד) בס"ד ממשיכים עוד בבדיקות ובירורים, ואם יתווכח שינוי תגוע למעשה אשתדל להודיע בל"ג.

בכבוד וטראוי,

ה"י וויינבערגער

י"א כסלו תשע"ב

Rabbi E. Wettstein
3 Sunrise Drive
Monsey, New York 10952
Tel. 845 425-2491

בעלזא טובי העשתיעסטיין
דזשיין
קטל פוזנאק זינד דחסידי בעלזא
פאטער, טא יאזק יע"א

כ"ד

אשר יעל האסר

אשר האסר דאסן אלע אנדערע דזשיין דזשיין (פא דזשיין)
פא דזשיין יעל, וואסער דא דזשיין פא דזשיין דזשיין
דזשיין דזשיין דזשיין, דזשיין פא דזשיין דזשיין דזשיין
דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין
דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין
דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין
דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין

דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין
דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין
דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין

דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין דזשיין

דזשיין דזשיין דזשיין